

สภาเทศบาลนครธนบุรี

๑. ลักษณะและความสำคัญของสภาเทศบาล

ได้กล่าวมาในบทแรกแล้วว่า วัตถุประสงค์มูลฐานอย่างหนึ่งของรัฐบาลไทย ที่จัดให้มีการปกครองระบบเทศบาลนั้น เป็นเหตุผลทางคานการ เมือง คือหลังจากได้เปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบบประชาธิปไตยแล้ว ผู้ปกครองมีความเห็นว่าการที่จะให้ประชาชนมีความเข้าใจและคุ้นเคยกับการปกครองระบบใหม่นั้น จำเป็นต้องให้ประชาชนในระดับท้องถิ่นได้มีการปกครองตนเองตามแบบการปกครองระดับประเทศ ดังนั้น การปกครองตนเองระบบเทศบาลจึงเกิดขึ้น ฉะนั้น การกำหนดรูปการปกครองเทศบาลนับแต่สมัยเริ่มต้นมาจนปัจจุบันนี้ กล่าวได้ว่าเป็นการจำลองรูปการปกครองแห่งรัฐ^๑ โดยที่การปกครองระบบประชาธิปไตยที่ใช้อยู่ในประเทศไทย ถือกันว่าราษฎรเป็นอำนาจสูงสุด ทุกคนมีกรรมสิทธิ์ในอำนาจการปกครองประเทศ และโดยนัยนี้เพื่อให้การปกครองประเทศเป็นไปในทางที่จะเป็นประโยชน์แก่ราษฎรอย่างแท้จริง วิธีที่ดีที่สุดคือ ให้ราษฎรเป็นผู้ใช้อำนาจเสียเอง โดยมีการปกครองโดยรัฐสภาหรือรัฐบาลโดยรัฐสภา คือมีรัฐสภาใช้อำนาจอธิปไตยแทนราษฎร หรือให้ประชาชนใช้อำนาจอธิปไตยทางผู้แทนราษฎร^๒ และการปกครองระบบนี้ประกอบด้วยรัฐสภา ซึ่งมีหน้าที่บัญญัติกฎหมายและควบคุมคณะรัฐมนตรีในการบริหารราชการแผ่นดิน^๓ โดยวิธีนี้ คณะรัฐมนตรีจึงบริหารราชการแผ่นดินภายใต้การควบคุมของรัฐสภา

^๑ ประพันธ์ไพรัชพากย์, หลวง คำบรรยายกฎหมายเทศบาล พ.ศ. ๒๔๗๖ (พระนคร, โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๔๗๗) หน้า ๒

^๒ ไพโรจน์ ชัยนาม, คำอธิบายกฎหมายรัฐธรรมนูญเปรียบเทียบ (พระนคร, โรงพิมพ์พานิชกุล, ๒๔๕๕) หน้า ๒๕๖

^๓ ไพโรจน์ ชัยนาม, เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๕๕

ฉะนั้น เมื่อนำระบบการปกครองแบบเทศบาลมาใช้ในประเทศไทย กฎหมายเทศบาลของไทยที่เคยมีมาและที่ใช้อยู่ทุกฉบับ จึงได้กำหนดรูปการปกครองเทศบาลให้สอดคล้องกับรูปการปกครองแห่งรัฐ คือ ระเบียบของกิจการเทศบาลประกอบด้วย สภาเทศบาล และคณะเทศมนตรี^๔ ทั้งมีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับรัฐสภา และคณะรัฐมนตรี กล่าวคือ สภาเทศบาลมีหน้าที่สำคัญในการออกเทศบัญญัติให้อำนาจแก่คณะเทศมนตรีและควบคุมการบริหารงานของคณะเทศมนตรี ส่วนคณะเทศมนตรีนั้นเป็นผู้กำหนดนโยบายในการบริหารและบริหารงานภายใต้การควบคุมของสภาเทศบาล

ในส่วนที่จะกล่าวต่อไปนี้จะกล่าวถึงเฉพาะสภาเทศบาลนครธนบุรีว่า มีองค์ประกอบอย่างไร การเข้าดำรงตำแหน่งของสมาชิกสภาเทศบาลมีวิธีการอย่างไร ตลอดจนการปฏิบัติหน้าที่ของสภาเทศบาล ส่วนที่เกี่ยวกับคณะเทศมนตรีนั้นจะได้กล่าวในบทต่อไป

๒. องค์ประกอบของสภาเทศบาล

องค์ประกอบของสภาเทศบาลเป็นคณะบุคคลประกอบด้วยสมาชิกสภาเทศบาล มีจำนวนมากน้อยแตกต่างกันไปตามชั้นของเทศบาล คือเทศบาลตำบล ๑๒ คน เทศบาลเมือง ๑๘ คน และเทศบาลนคร ๒๔ คน^๕ เทศบาลของไทยเราตั้งแต่มีกำเนิดมากำหนดให้มีสมาชิกประเภทเดียว คือสมาชิกที่ราษฎรเลือกตั้ง เว้นแต่ พรบ.เทศบาล พ.ศ.๒๔๘๖ ได้กำหนดให้สภาเทศบาลประกอบด้วยสมาชิก ๒ ประเภท คือประเภทที่ ๑ ได้แก่วิชาการเลือกตั้ง และประเภทที่ ๒ ได้แก่วิชากรกระทรวงมหาดไทยแต่งตั้ง โดยมีจำนวนครึ่งหนึ่งของสมาชิกทั้งหมด^๖ ต่อมา พรบ.เทศบาล (ฉบับที่ ๓) พ.ศ.๒๔๘๘ ได้แก้ไข พรบ.เทศบาล พ.ศ.๒๔๘๖ ให้มีสมาชิกเพียงประเภทเดียวคือ ประเภทที่ราษฎรเป็นผู้เลือกตั้ง^๗

^๔ พรบ.เทศบาล พ.ศ.๒๔๘๖, มาตรา ๑๔

^๕ พรบ.เทศบาล พ.ศ.๒๔๘๖; มาตรา ๔๘, ๕๒ และ ๕๔

^๖ พรบ.เทศบาล พ.ศ.๒๔๘๖, มาตรา ๑๕

^๗ พรบ.เทศบาล (ฉบับที่ ๓) พ.ศ.๒๔๘๘ มาตรา ๑๕

ลักษณะอันสำคัญของสภาเทศบาลจึงอยู่ที่สมาชิกสภาเทศบาล เพราะเป็นส่วนประกอบอันสำคัญยิ่ง ฉะนั้น ในตอนต่อไปนี้จะได้กล่าวถึงความเป็นมาของสมาชิกสภาเทศบาล

๒.๑ สมาชิกสภาเทศบาล

ความเป็นมาของสมาชิกสภาเทศบาลนั้น ได้เริ่มแต่ปี พ.ศ.๒๔๗๖ ตาม พรบ.เทศบาล พ.ศ.๒๔๗๖ นั้น มีหลักการเกี่ยวกับสมาชิกสภาเทศบาล กำหนดเป็นเงื่อนไขไว้ ๓ ระยะ ระยะที่หนึ่ง ท้องถิ่นใดที่มีสภาพเป็นเทศบาลแล้วให้รัฐบาลแต่งตั้งบุคคลที่มีคุณสมบัติและความรู้ตามที่จะได้มีกฎหมายกำหนดไว้ให้เป็นสมาชิกสภาเทศบาลเพื่อให้เป็นผู้เริ่มการระยะที่ ๒ กำหนดว่าภายในกำหนด ๑ ปี นับตั้งแต่วันที่สภาเทศบาลได้มีการประชุมกันครั้งแรก ให้สภาเทศบาลประกอบด้วยสมาชิก ๒ ประเภท ประเภทที่ ๑ ได้แก่วุฒิสมาชิกที่ราษฎรเลือกตั้ง และประเภทที่ ๒ ได้แก่วุฒิสมาชิกที่รัฐบาลแต่งตั้งมีจำนวนไม่เกินสมาชิกประเภทที่ ๑ ระยะที่ ๓ ระบุว่า เมื่อท้องถิ่นใดมีผู้มีสิทธิเลือกตั้งได้รับการศึกษาจบประถมศึกษาสามัญมากกว่าจำนวนทั้งหมดแล้ว ให้สภาเทศบาลประกอบด้วยสมาชิกประเภทที่ ๑ ประเภทเดียว

การที่ผู้ร่างกฎหมายเทศบาล กำหนดให้สภาเทศบาลในระยะเริ่มแรกประกอบด้วยสมาชิกที่รัฐบาลแต่งตั้งนั้น เพราะพิจารณาเห็นว่าหากจะให้ประชาชนในท้องถิ่นเข้ามามีการบริหารงานเทศบาลโดยลำพังในทันทีที่เริ่มก่อตั้งเทศบาลนั้น จะทำไม่ได้ผล เพราะการปกครองระบบเทศบาลยังเป็นของใหม่ ประชาชนยังไม่มีประสบการณ์ จึงต้องให้รัฐบาลเป็นผู้เลือกตัวบุคคลที่เหมาะสม โดยพิจารณาถึงความรู้ความสามารถเข้ามาดำเนินการบริหารให้งานเข้ารูปเข้ารอยเสียก่อน เมื่อราษฎรคุ้นเคยและมีความเข้าใจการปกครองแบบเทศบาลบ้างแล้ว จึงจะปล่อยให้ปกครองตนเอง โดยมีสภาเทศบาลที่ประกอบด้วยสมาชิกที่ราษฎรเลือกตั้งแต่ประเภทเดียว เงื่อนไขที่ว่าราษฎรรู้และเข้าใจการปกครองระบบเทศบาลดีแล้วนั้น ก็โดยถือหลักว่าเมื่อผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งในเขตเทศบาลนั้นมีความรู้จบชั้นประถมศึกษาสามัญเกินกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งทั้งหมด

๔ พรบ.จักระเบียบเทศบาล พ.ศ.๒๔๗๖, มาตรา ๖๐

๕ ชำนาญ ยุวบูรณ์, การรวมอำนาจและการกระจายอำนาจทางการปกครองของกฎหมายไทย, อ่างแล้ว, หน้า ๑๔๔

สำหรับเทศบาลนครธนบุรี เมื่อเริ่มแรกก่อตั้งในปี พ.ศ.๒๔๔๐ มีสมาชิกผู้ซึ่งได้รับแต่งตั้งจากรัฐบาลให้เป็นสมาชิก ผู้เริ่มการทั้งหมด ๙๔ คน สมาชิกสภาเทศบาลชุดผู้เริ่มการนี้ อยู่ในตำแหน่งระหว่างวันที่ ๒๑ เมษายน ๒๔๔๐ ถึงวันที่ ๑ พฤษภาคม ๒๔๔๑

ครั้นต่อมาในปี พ.ศ.๒๔๔๑ ได้มีการเปลี่ยนแปลงกฎหมายเทศบาลอีก มีลักษณะสำคัญเกี่ยวกับสมาชิกผู้เริ่มการคล้ายกับฉบับปี พ.ศ.๒๔๓๖ แต่เมื่อสมาชิกผู้เริ่มการอยู่ในตำแหน่งเพียง ๒ ปีเท่านั้น ก็ให้มีสภาเทศบาลประกอบด้วยสมาชิก ที่ราษฎรเลือกตั้งประเภทเดียว^{๑๐} และหากเทศบาลใดมีสภาพเป็นเทศบาลแล้วและอยู่ในสมัยเริ่มการที่ ๒ ตามความในมาตรา ๖๐ วรรค ๒ แห่ง พรบ.จัดระเบียบเทศบาล พ.ศ.๒๔๓๖ ก็ให้สมาชิกคงอยู่ในตำแหน่งต่อไปอีก ๑ ปี หลังจากนั้นให้สภาเทศบาล ประกอบด้วยสมาชิกที่ราษฎรเลือกตั้งแต่ประเภทเดียว

ฉะนั้น เมื่อสมาชิกผู้เริ่มการสมัยที่ ๒ ของเทศบาลนครธนบุรีหมดสภาพลง สภาเทศบาลนครธนบุรีจึงประกอบด้วยสมาชิกสภาเทศบาล ซึ่งได้รับเลือกตั้งจากราษฎรแต่ประเภทเดียว มีจำนวน ๓๖ คน สภาเทศบาลนครธนบุรี เริ่มมีอายุตั้งแต่วันที่ ๒๔ มกราคม พ.ศ.๒๔๔๒ เป็นต้นมา

ระหว่างที่สภาเทศบาลสมัยที่ ๓ ยังไม่ครบวาระ พรบ.เทศบาล พ.ศ.๒๔๔๑ ก็ถูกยกเลิกโดย พรบ.เทศบาล ๒๔๔๖ พรบ.ฉบับนี้ได้กำหนดจำนวนสมาชิกสภาเทศบาลไว้โดยถือหลักตายตัวเหมือนฉบับ พ.ศ.๒๔๔๑ แต่ได้เพิ่มจำนวนเป็น ๔๔ คน และมีบทเฉพาะกาล ระบุให้สมาชิกที่ดำรงตำแหน่งอยู่แล้วในวันที่ใช้กฎหมายนี้คงอยู่ต่อไปจนครบกำหนดออกตามวาระ และให้กระทรวงมหาดไทยแต่งตั้งสมาชิกประเภทที่ ๒ สมทบให้ครบจำนวน ๔๔ คน^{๑๑} สภาเทศบาลชุดนี้ได้อยู่ในตำแหน่งติดต่อกันมาจนถึงปี พ.ศ.๒๔๔๒ จึงได้มีการ

^{๑๐} เทศบาลนครธนบุรี, ทะเบียนสมาชิกสภาเทศบาลนครธนบุรี ตั้งแต่ พ.ศ.๒๔๔๐ เล่ม ๑

^{๑๑} พรบ.เทศบาล พ.ศ.๒๔๔๑, มาตรา ๖๔

^{๑๒} พรบ.เทศบาล พ.ศ.๒๔๔๑, มาตรา ๓๑

^{๑๓} พรบ.เทศบาล พ.ศ.๒๔๔๖, มาตรา ๓๑

เลือกตั้งสมาชิกใหม่ เหตุที่สภาเทศบาลชุกนี้อยู่ในตำแหน่งนานถึง ๑๐ ปีนั้น เนื่องจากว่า
 ในระยะนั้นได้เกิดสงครามเอเซียบูรพาขึ้น รัฐบาลไคตราพระราชกฤษฎีกาขยายเวลาอยู่
 ในตำแหน่งของสมาชิกสภาเทศบาลครั้งละ ๑ ปี ตลอดมาเป็นลำดับ ทั้งนี้โดยอาศัยความ
 ตาม พรบ.เทศบาล (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๔๘๗ มาตรา ๓ ซึ่งให้อำนาจรัฐบาลในอันที่จะตรา
 พระราชกฤษฎีกาขยายกำหนดเวลาอยู่ในตำแหน่งของสมาชิกสภาเทศบาลออกไปได้คราวละ
 ไม่เกิน ๒ ปี เมื่อมีเหตุการณ์สำคัญอันทำให้เป็นการพ้นวิสัย หรือเป็นการขัดข้องที่จะให้มี
 การเลือกตั้งในขณะที่การอยู่ในตำแหน่งของสมาชิกสภาเป็นเวลา ๔ ปีสิ้นสุดลง ๑๔

เมื่อสมาชิกภาพแห่งสภาเทศบาลนครชนบุรีชุกที่ ๓ สิ้นลง จึงได้มีการเลือกตั้ง
 สมาชิกสภาเทศบาลชุกที่ ๔ เมื่อวันที่ ๔ เมษายน ๒๔๙๒ สมาชิกชุกนี้มี ๔๘ คน ดำรงตำ
 แหน่งอยู่จนหมดวาระเมื่อ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๔๙๖ ๑๕

หลังจากสมาชิกภาพแห่งสภาเทศบาลนครชนบุรีสิ้นสุดลงแล้ว พรบ.เทศบาล
 พ.ศ.๒๔๘๖ ก็ถูกยกเลิกโดย พรบ.เทศบาล พ.ศ.๒๔๙๖ พรบ.ฉบับนี้ได้วางหลักการเกี่ยว
 กับองค์ประกอบของสมาชิกเทศบาลใหม่ โดยกำหนดให้สภาเทศบาลนครมีสมาชิก ๒๔ คน
 ประกอบด้วยสมาชิก ๒ ประเภท ประเภทที่ ๑ ได้แก่ผู้ที่ราษฎรเลือกตั้ง และประเภทที่ ๒
 ได้แก่ผู้ที่รัฐมนตรีมหาดไทยแต่งตั้ง มีจำนวนกึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมด ๑๖ ดังนั้น
 สภาเทศบาลนครชนบุรีสมัยที่ ๕ จึงประกอบด้วยสมาชิก ๒ ประเภท เข้าดำรงตำแหน่งเมื่อ
 ๑๗ พฤษภาคม ๒๔๙๖ ออกตามวาระเมื่อ ๒๘ พฤษภาคม ๒๕๐๑ ๑๗

เกี่ยวกับการเข้าดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาเทศบาลนี้ ต่อมาได้มีการเปลี่ยนแปลง
 แปลงแก้ไขอีก โดยระบุให้สภาเทศบาลประกอบด้วยสมาชิกที่ราษฎรเลือกตั้งแต่ประเภทเดียว ๑๘
 จะเห็นได้ว่าสภาเทศบาลของไทยไม่ว่าจะเป็นระดับใด เมื่อพ้นสมัยเริ่มการแล้ว กฎหมาย

๑๔ กรมมหาดไทย, รายงานกิจการเทศบาลประจำปี ๒๔๙๒, หน้า ๔๔๘ -
 ๔๕๐ และ พรบ.เทศบาล (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๔๘๗

๑๕ เทศบาลนครชนบุรี, ทะเบียนสมาชิกสภาเทศบาลนครชนบุรี เล่ม ๑

๑๖ พรบ.เทศบาล พ.ศ.๒๔๙๖, มาตรา ๑๕ และ ๕๕

๑๗ เทศบาลนครชนบุรี, ทะเบียนสมาชิกสภาเทศบาลนครชนบุรี เล่ม ๑

๑๘ พรบ.เทศบาล (ฉบับที่ ๓) พ.ศ.๒๔๙๙ มาตรา ๕

เทศบาลใดกำหนดให้สภาเทศบาลประกอบด้วยสมาชิกที่ราษฎร เลือกตั้งแต่ประเภทเดียวเท่านั้น ยกเว้น พรบ.เทศบาล พ.ศ.๒๔๘๖ ซึ่งใช้อยู่เพียงชั่วระยะเวลาหนึ่งเท่านั้น

ฉะนั้น ในส่วนที่เกี่ยวกับสภาเทศบาล วิธีการเข้าดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาเทศบาลจึงเป็นพฤติกรรมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นที่น่าสนใจและน่าศึกษาเป็นอย่างยิ่งในคอนต่อไป จึงสมควรที่จะกล่าวถึงวิธีการ เข้าดำรงตำแหน่งของสมาชิกสภาเทศบาลโดยวิธีการ เลือกตั้ง ซึ่งเป็นารแสดงออกของการปกครองระบอบประชาธิปไตย

การ เลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล

เทศบาลนครธนบุรีนับแต่ก่อตั้งมาได้มีการ เลือกตั้งหลายครั้ง การ เลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลครั้งสุดท้ายได้จัดให้มีขึ้นเมื่อวันที่ ๑๘ พฤษภาคม ๒๕๐๑ เพื่อให้เห็นพฤติกรรม และลักษณะการ เลือกตั้งในระดับท้องถิ่น ในที่นี้จะกล่าวถึงการ เลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล นครธนบุรี เมื่อ ๑๘ พฤษภาคม ๒๕๐๑ เพื่อเป็นแนวทางให้เห็นว่าการ เลือกตั้งในระดับท้องถิ่น นั้นมีพฤติกรรมอย่างไร

การ เตรียมการ ของผู้สมัครรับ เลือกตั้ง

เมื่อสมาชิกภาพแห่งสภาเทศบาลนครธนบุรีใกล้จะสิ้นสุดลง และจะได้มีการ เลือกตั้งใหม่ในปี พ.ศ.๒๕๐๑ นั้น เป็นที่ทราบแก่ประชาชนในท้องถิ่นทั่วไป บรรดาประชาชนผู้มีความสนใจในการปกครองท้องถิ่น และสนใจที่จะสมัครรับ เลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาเทศบาล ต่างก็มีการเคลื่อนไหวกันอย่างคึกคัก มีการรวมกลุ่มกันในลักษณะพรรคการเมืองเพื่อปรึกษาหารือหาสมัครพรรคพวกมาเข้าในกลุ่มของตน แต่ละกลุ่มหรือคณะจะมีหัวหน้าเหมือนหัวหน้าพรรคการเมือง หัวหน้ากลุ่มจะเป็นบุคคลที่มีชื่อเสียง เป็นที่รู้จักดีของประชาชนในเขตเทศบาล โดยมากมักจะเป็นบุคคลที่เคยคลุกคลีกับงานเทศบาลมาแล้ว และมีผลงานเป็นที่ประจักษ์แก่ประชาชนในท้องถิ่น หลักเกณฑ์ในการคัดเลือกตัวบุคคลที่เข้ามาเป็นสมัครพรรคพวก โดยมากจะคัดเลือกบุคคลที่เป็นกำลังสำคัญในการรณรงค์หาเสียงแข่งกับฝ่ายอื่น กรณีของเทศบาลนครธนบุรี นั้น กฎหมายกำหนดให้แบ่งเขตเลือกตั้งออกเป็น ๔ เขต แต่ละเขตเลือกสมาชิกได้ ๒ คน แต่ละกลุ่มที่สมัครพรรคพวกมาก ก็จะกำหนดตัวคนในคณะของตนว่า ควรจะให้ผู้ใดสมัครในเขตใด โดยพิจารณาจากความนิยมของประชาชนในเขตนั้น ๆ แต่ละกลุ่มก็จะพยายามที่จะ

ให้สมาชิกของกลุ่มได้รับเลือกตั้งให้ได้ทั้งหมดในทุกเขต หรือให้ได้มากที่สุด เพื่อว่าจะได้มีแต่พรรคพวกของคนที่มีนโยบายอย่างเดียวกันเข้ามาบริหารงานของท้องถิ่น เพราะการบริหารงานนั้นจำต้องมีเสียงข้างมากสนับสนุน จึงจะสามารถบริหารงานได้ลุล่วงไปด้วยดี ผู้สมัครคนใดที่มีพรรคพวกน้อยเห็นว่าหากสมัครเป็นเอกเทศแล้วอาจจะไม่ได้รับเลือกตั้งก็จะขอรวมกับกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งที่ตนเห็นพ้องกับนโยบาย ดังนั้น โดยพฤติการณ์เช่นนี้กลุ่มหรือคณะผู้สมัครรับเลือกตั้งก็จะเกิดขึ้นในทำนองเดียวกับพรรคการเมือง มีสมาชิกมากบ้างน้อยบ้าง แล้วแต่จะตกลงคัดเลือกกัน สำหรับการเลือกตั้งเมื่อปี ๒๕๐๑ นั้น ผู้สมัครรับเลือกตั้งที่รวมกันเป็นกลุ่มใหญ่ ๆ แบ่งออกเป็น ๓ กลุ่มดังนี้ ๑๘

๑. กลุ่มนายโดง สุวรรณทัต
๒. กลุ่มนายเพทาย โชติคุณิธ
๓. กลุ่มนายเกรียงไกร นิยมสมบูรณ์

เมื่อรวมกันเป็นกลุ่มหรือคณะแล้ว แต่ละคณะก็จะปรึกษาหารือกัน กำหนดนโยบายในการดำเนินการปกครองท้องถิ่นและวิธีสร้างสรรค์ความเจริญให้กับท้องถิ่นเมื่อได้รับเลือกเข้าไปแล้ว โดยปกตินโยบายของแต่ละคณะจะมีพื้นฐานที่จะสนองความต้องการของประชาชนที่ได้สลับรับฟังจากประชาชน นโยบายของแต่ละคณะส่วนใหญ่มีความคล้ายคลึงกัน กล่าวคือ จะสร้างสรรค์ความเจริญให้แก่ท้องถิ่น เน้นหนักในเรื่องน้ำประปา ไฟฟ้า และการคมนาคม จะเข้ามาแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ที่ผู้บริหารชุดก่อนทำไว้หรือแก้ไขไม่สำเร็จ^{๒๐}

จากนั้นก็จะได้ปรึกษาหารือในการกำหนดตัวบุคคลว่า จะให้ใครสมัครในเขตเลือกตั้งใด โดยพิจารณาจากค่านิยมของประชาชน กลุ่มใหญ่ ๆ ก็จะส่งสมาชิกของตนสมัครทุกเขต มีจำนวนเท่าที่ในเขตเลือกตั้งนั้นจะเลือกได้ คือเขตละ ๖ คน สำหรับกลุ่มที่สมาชิกไม่มาก อาจจะเลือกส่งทั้งคณะเป็นเพียงบางเขตที่เชื่อว่าคณะของตนได้รับความนิยมสูง หรืออาจจะส่งสมัครทุกเขตแต่เพียงเขตละ ๒ - ๓ คนเท่านั้นก็ได้ ส่วนผู้สมัครที่ไม่ได้รวมกลุ่มกันก็จะแยกย้ายเลือกสมัครตามเขตต่าง ๆ ที่ตนได้รับความนิยมสูง ๒๑

๑๘ สัมภาษณ์ น.ส. เคือนเพ็ญ วรประเสริฐ รองปลัดเทศบาลนครธนบุรี

๒๐-๒๑ สัมภาษณ์ นายชาย กาญจนศักดิ์ สมาชิกสภาเทศบาลนครธนบุรี

การรณรงค์หาเสียง

หลังจากได้ปรึกษาหารือตกลงกันในการกำหนดนโยบายและกำหนดตัวผู้สมัครรับเลือกตั้งแล้ว ขั้นตอนต่อไปที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งจะต้องทำคือ การรณรงค์หาเสียง

การรณรงค์หาเสียงครั้งนั้นได้เขียนแบบการรณรงค์หาเสียงการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเกือบทุกประการ กล่าวคือ ผู้สมัครจะแถลงนโยบายของคณะหรือของคนที่ประชาชนทราบ กระจายกำลังคนให้ทำการหาเสียงตามจุดต่าง ๆ ที่ได้กำหนดไว้ วิธีการที่ใช้ในการหาเสียงครั้งนั้นมีวิธีใหญ่ ๆ ดังนี้ ๒๒

๑. โดยการเข้าไปพบปะเจ้าบ้านผู้มีสิทธิเลือกตั้ง วิธีนี้ผู้สมัครหรือพรรคพวกของผู้สมัครจะไปพบเจ้าบ้านขอให้ไปลงคะแนนให้กับตนหรือพรรคพวก วิธีนี้ใช้กันเป็นส่วนใหญ่และได้ผลดีกว่าวิธีอื่น ๆ เพราะในกรณีที่มีผู้มีสิทธิเลือกตั้งยังไม่ได้ตัดสินใจเลือกใครก็อาจจะตัดสินใจเลือกผู้ที่เราไปพบตน

๒. โดยการปรากฏตัวปราศัยในที่ชุมนุมชนตามเขตเลือกตั้งต่าง ๆ วิธีนี้กรณีผู้สมัครเป็นกลุ่มหัวหน้าคณะจะเป็นผู้กล่าวก่อน แล้วผู้สมัครอื่น ๆ ก็จะมากล่าวต่อ การปราศัยเป็นไปในทำนองแถลงนโยบายและการแก้ไขข้อบกพร่องเมื่อตนได้รับเลือกเข้าไปตลอดจนการสร้างสรรความเจริญให้กับท้องถิ่น กลุ่มหรือคณะที่มีลักษณะเป็นฝ่ายค้านก็มักจะกล่าวโจมตีฝ่ายตรงข้ามและการบริหารงานของสภาเทศบาลชุกที่แล้ว ๆ มา

๓. โดยการพิมพ์โปสเตอร์ที่มีรูปและหมายเลขของตน พร้อมทั้งนโยบายสั้น ๆ ออกแจกจ่าย

๔. โดยการใช้รถโฆษณาให้ผู้เลือกตั้งไปลงคะแนนให้กับตน

สำหรับการรณรงค์หาเสียงครั้งนี้ได้ดำเนินกันอย่างจริงจังและคึกคักยิ่ง ทั้งนี้เป็นเพราะการเมืองและการเลือกตั้งในระดับชาติในระบะนั้นมีความตื่นตัวและมีการเคลื่อนไหวกันมาก

สิ่งที่น่าสังเกตซึ่งเป็นลักษณะพิเศษของการรณรงค์หาเสียงในการเลือกตั้งครั้งนั้น คือกลุ่มผู้สมัครบางกลุ่มได้อ้างอิงพรรคการเมืองในการหาเสียง เช่นกลุ่มนายโง่ง

๒๒ สัมภาษณ์ น.ส.เคื่อนเพ็ญ วรประเสริฐ และนายชาย กาญจนศักดิ์ เมื่อวันที่ ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๐

สุวรรณทัต ก็อ้างอิงพรรคประชาธิปไตยซึ่งนายไถงเป็นสมาชิกอยู่ ทั้งนี้ในระยะนั้นพรรคประชาธิปไตยกำลังได้รับความนิยมสูงสุดในพระนคร-ธนบุรี ดังนั้นนโยบายของกลุ่มก็จำลองมาจากพรรคประชาธิปไตย นายควง อภัยวงศ์ หัวหน้าพรรคประชาธิปไตยได้ให้การสนับสนุนอย่างเต็มที่โดยตัวนายควงเองได้ปรากฏตัวปราศรัยหาเสียงให้กับนายไถงในที่ชุมนุมชนหลายแห่ง อาจจะด้วยเหตุนี้ประการหนึ่งที่เป็นผลให้กลุ่มนายไถงได้รับเลือกตั้งมากถึง ๑๗ คน บางกลุ่มก็สังกัดพรรคเสรีมนังคศิลา แต่เนื่องจากพรรคนี้ไม่ค่อยได้รับความนิยมสูงจึงไม่ปรากฏว่ามี การอ้างอิงพรรคมนังคศิลาในการหาเสียงแต่ก็เป็นที่ยกกันในหมู่ประชาชนว่ากลุ่มใดสังกัดพรรคใด^{๒๓}

อย่างไรก็ดี การรณรงค์หาเสียงที่ได้ผลในการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลในประเทศไทยนั้น มักเป็นในรูปการติดต่อโดยตรงระหว่างผู้สมัครรับเลือกตั้งกับผู้สิทธิเลือกตั้งโดยตรง^{๒๔} ทั้งนี้รวมถึงการรณรงค์หาเสียงในเทศบาลนครธนบุรีด้วย

วิธีการการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล

ตามกฎหมายเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลของไทย ได้กำหนดให้การเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลอยู่ภายใต้การแนะนำและความควบคุมของผู้ว่าราชการจังหวัด คือ จะจัดให้มีการเลือกตั้งใดต่อเมื่อผู้ว่าราชการจังหวัดได้มีประกาศให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลได้ โดยระบุวันเลือกตั้งและระยะเวลาสมัครรับเลือกตั้งไว้ในประกาศนั้น ระยะเวลารับสมัครเลือกตั้งจะต้องกำหนดไว้ไม่น้อยกว่า ๑๕ วัน และไม่เกิน ๓๐ วัน และให้เทศบาลเป็นผู้ดำเนินการเลือกตั้ง รวมทั้งการแต่งตั้งเจ้าหน้าที่รับผิดชอบในการเลือกตั้งตามหน่วยลงคะแนนเสียงต่าง ๆ ทั้งนี้ภายใต้การแนะนำและความควบคุมของผู้ว่าราชการจังหวัด^{๒๕}

การรับสมัครผู้สมัครรับเลือกตั้ง สำหรับเทศบาลนครธนบุรี ผู้ว่าราชการจังหวัดธนบุรีได้ประกาศให้มีการเลือกตั้งในวันที่ ๑๘ พฤษภาคม ๒๕๐๑ โดยให้สมัครรับเลือกตั้งได้ระหว่างวันที่ ๓ - ๑๗ เมษายน ๒๕๐๑^{๒๖}

^{๒๓} สัมภาษณ์ น.ส. เคือนเพ็ญ วรประเสริฐ และนายชาย กาญจนศักดิ์

^{๒๔} Karnjanaprakorn, Cheop, op.cit., p.131

^{๒๕} พรบ.การเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล พ.ศ.๒๔๘๒ มาตรา ๕ - ๖ และ พรบ.การเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล (ฉบับที่ ๔) พ.ศ.๒๕๐๑ มาตรา ๑๐ - ๑๑

^{๒๖} เทศบาลนครธนบุรี แฟ้มเรื่อง "การเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล พ.ศ.๒๕๐๑" (พ.ศ.๒๕๐๑)

ระหว่างเวลาสมัครรับเลือกตั้งนั้น ผู้สมัครรับเลือกตั้งต้องไปสมัครด้วยตนเอง พร้อมควยเอกสารและรูปถ่ายตามระเบียบ โดยยื่นใบสมัครต่อเจ้าหน้าที่ ณ สำนักงานเทศบาล นครธนบุรี โดยแยกเป็นเขต ๆ ไว้ ผู้สมัครที่รวมกันเป็นคณะก็พยายามที่จะสมัครพร้อม ๆ กัน เพื่อให้ได้เลขประจำตัวเรียงกัน เพื่อเป็นการสะดวกต่อผู้ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งที่จะฉีกหมายเลขปึกในบัตรเลือกตั้งเรียงกันเป็นคณะ ๆ ไป

หลังจากรับสมัครแล้ว เจ้าหน้าที่ก็จะได้ปิดประกาศหมายเลขประจำตัวและรูปถ่ายของผู้สมัครไว้ ณ ศาลากลางเทศบาล ในคานการโฆษณาชักชวนให้ประชาชนไปใช้สิทธิเลือกตั้งนั้น เทศบาลนครธนบุรีใช้วิธีประกาศทางหนังสือพิมพ์ ทางวิทยุ ส่งหนังสือเชิญชวนไปยังเจ้าบ้าน ปิดประกาศเชิญชวนไว้ในที่สาธารณะ รวมทั้งใช้เครื่องกระจายเสียงโฆษณาไปในที่ต่าง ๆ

จำนวนผู้สมัครรับเลือกตั้ง หลังจากปิดการรับสมัครผู้สมัครรับเลือกตั้งแล้ว ปรากฏว่ามีผู้มาสมัครรวมทั้งสิ้น ๑๑๘ คน แบ่งสมัครตามเขตเลือกตั้งต่าง ๆ ดังนี้

เขตเลือกตั้งที่ ๑	มีผู้สมัครรับเลือกตั้ง	๔๕	คน
เขตเลือกตั้งที่ ๒	มีผู้สมัครรับเลือกตั้ง	๓๕	คน
เขตเลือกตั้งที่ ๓	มีผู้สมัครรับเลือกตั้ง	๑๘	คน
เขตเลือกตั้งที่ ๔	มีผู้สมัครรับเลือกตั้ง	๑๙	คน

เมื่อพิจารณาจำนวนผู้สมัครรับเลือกตั้งแล้วจะเห็นว่า มีจำนวนสูงเมื่อเทียบกับเทศบาลอื่น ๆ ปรากฏการณ์เช่นนี้แสดงให้เห็นว่าประชาชนในเขตเทศบาลนครธนบุรีมีความตื่นตัวที่จะรับใช้ท้องถิ่นมาก ซึ่งเป็นผลที่น่าพึงพอใจ

เขตเลือกตั้งและหน่วยลงคะแนนเลือกตั้ง ตามนัยแห่ง พรบ.การเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล (ฉบับที่ ๔) พ.ศ.๒๕๐๑ มาตรา ๙^{๒๗} ผู้ว่าราชการจังหวัดธนบุรีได้ประกาศแบ่งเขตเทศบาลนครธนบุรีออกเป็นเขตเลือกตั้ง ๔ เขต มีเขตเลือกตั้งต่าง ๆ ดังนี้คือ ๒๘

^{๒๗} มาตรา ๙ แห่ง พรบ.การเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล พ.ศ.๒๕๐๑ มีสาระสำคัญเกี่ยวกับการแบ่งเขตเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลของเทศบาลที่มีประชาชนเกินกว่าแสนคน ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดประกาศแบ่งเขตเทศบาลออกเป็นเขตเลือกตั้งเพิ่มขึ้นอีก แต่ไม่เกินกว่า ๔ เขต และให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลมีจำนวนเท่ากันทุกเขต

^{๒๘} เทศบาลนครธนบุรี, ประกาศหน่วยลงคะแนนและที่ลงคะแนน ลงวันที่ ๗ เม.ย. ๒๕๐๑

๑. เขตเลือกตั้งที่ ๑ มีหน่วยลงคะแนนและที่ลงคะแนน ๑๑ หน่วย
๒. เขตเลือกตั้งที่ ๒ มีหน่วยลงคะแนนและที่ลงคะแนน ๙ หน่วย
๓. เขตเลือกตั้งที่ ๓ มีหน่วยลงคะแนนและที่ลงคะแนน ๑๐ หน่วย
๔. เขตเลือกตั้งที่ ๔ มีหน่วยลงคะแนนและที่ลงคะแนน ๑๖ หน่วย

วันเลือกตั้ง ในวันเลือกตั้งนั้นเทศบาลโดยอนุมัติของผูวาระาชการจังหวัดเป็นผู้ดำเนินการเลือกตั้ง ส่วนบรรดาผู้สมัครทั้งหลายก็จะดำเนินการรณรงค์หาเสียงอย่างเต็มที่ เพราะเห็นวันสำคัญและวันสุดท้าย มีการใช้เครื่องขยายเสียงขอให้ประชาชนลงคะแนนให้บ้างก็เดินหาคะแนนเสียงอยู่ตามที่ใกล้ ๆ หน่วยเลือกตั้ง ขอให้ประชาชนลงคะแนนให้กับตน ทั้งนี้ต้องกระทำอยู่ภายในขอบเขตที่กฎหมายอนุญาตให้ทำได้ ๒๔ วันเลือกตั้งนั้นได้กำหนดเอาวันที่ ๑๘ พฤษภาคม ๒๕๐๑ ระหว่างเวลา ๘.๐๐ - ๑๖.๐๐ น.

การลงคะแนนเสียง เมื่อถึงเวลาดลงคะแนนเสียง คือเริ่มตั้งแต่ ๘.๐๐ น. - ๑๖.๐๐ น. หน่วยลงคะแนนทั้งสี่เขตก็เปิดให้มีการลงคะแนน ก่อนจะไปเปิดลงคะแนนเล็กน้อย คณะกรรมการตรวจนับคะแนนที่ประจำแต่ละหน่วยลงคะแนนจะเปิดหีบบัตรเลือกตั้งแสดงให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งซึ่งอยู่ ณ ที่ลงคะแนนเห็นว่า เป็นหีบเปล่า แล้วจึงปิดหีบใส่กุญแจประทับตราครั้ง ทั้บรรจุกุญแจไว้ เพื่อแสดงให้ประชาชนเห็นว่าเป็นการเลือกตั้งที่บริสุทธิ์จริงๆ จากนั้นก็เปิดให้ผู้มีสิทธิลงคะแนนได้

เมื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งมาถึงหน่วยลงคะแนนเลือกตั้งแล้ว ก็จะไปแจ้งแก่คณะกรรมการตามตำบลที่ตนอยู่ แจ้งชื่อ นามสกุล และเลขที่บ้านให้ทราบ กรรมการจะตรวจบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิ เมื่อปรากฏว่ามีสิทธิเลือกตั้ง กรรมการจะขานชื่อและที่อยู่ของผู้นั้นดัง ๆ หากมีผู้คัดค้านว่าบุคคลนั้นไม่มีสิทธิหรือแปลกปลอมมา ผู้นั้นจะยังลงคะแนนไม่ได้จนกว่าคณะกรรมการจะตัดสินชี้ขาดว่าจะให้ลงคะแนนได้หรือไม่ หากไม่มีใครคัดค้าน กรรมการก็จะมอบบัตรเลือกตั้งพร้อมทั้งหมายเลขประจำตัวผู้สมัครให้ ๑ ชุด ผู้มีสิทธิเลือกตั้งก็จะนำบัตรนั้นเข้าไปปิดในคูหาตามจำนวนเท่าที่ตนจะเลือกเสร็จแล้วนำออกจากคูหามาส่งให้คณะกรรมการตรวจนับคะแนน ซึ่งจะสอดบัตรนั้นลงในหีบเลือกตั้งค่อนหาผู้นั้น

๒๔ สัมภาษณ์ หัวหน้าแผนกกลาง, สำนักปลัดเทศบาล, เทศบาลนครธนบุรี

วันที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๐

ทุกหน่วยเลือกตั้งนอกจากจะมีกรรมการตรวจนับคะแนนเป็นผู้ควบคุมการเลือกตั้งแล้ว กฎหมายยังอนุญาตให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งแต่ละคนตั้งตัวแทนของตนไปประจำ ณ ที่นั้นเพื่อควบคุมดูแลการลงคะแนนให้เป็นไปโดยชอบและป้องกันการทุจริตด้วย ปกติทุกหน่วยลงคะแนนเหตุการณ์เป็นไปโดยเรียบร้อย

การนับคะแนน เมื่อถึงเวลา ๑๖.๐๐ น. ก็เป็นอันว่าหมดเวลาลงคะแนน กรรมการตรวจนับคะแนนที่ประจำหน่วยเลือกตั้งต่าง ๆ ก็จะประกาศให้ทราบว่าบัดนี้หมดเวลาลงคะแนนแล้ว จากนั้นคณะกรรมการก็จะทำการเปิดหีบบัตรเลือกตั้งทำการนับบัตรคัดบัตรเสียออก แล้วนับคะแนนโดยเปิดเผยต่อหน้าประชาชน และผู้แทนของผู้สมัครรับเลือกตั้ง ณ หน่วยลงคะแนนนั้น การตรวจนับคะแนนต้องทำติดต่อกันให้เสร็จ เมื่อนับเสร็จแล้วกรรมการจะประกาศคะแนนที่นับได้และปิดประกาศไว้ ณ หน่วยเลือกตั้งนั้น

ในวันเลือกตั้งนั้น คณะกรรมการในแต่ละหน่วยเลือกจะต้องบันทึกเหตุการณ์และพฤติกรรมทุกอย่างที่เกิดขึ้น รวบรวมประกาศและเอกสารต่าง ๆ รวมทั้งบัตรเลือกตั้งทั้งหมดส่งมอบให้เจ้าหน้าที่ ณ สำนักงานเทศบาลโดยด่วน

ผลการเลือกตั้ง เมื่อรวมคะแนนทุกหน่วยเลือกตั้งทุกเขตเลือกตั้งแล้ว ปรากฏรายชื่อผู้ได้รับเลือกตั้งตามเขตต่าง ๆ ดังนี้

เขตเลือกตั้งที่ ๑ มีผู้ได้รับเลือกตั้งดังนี้

๑. นายไถง สุวรรณทัต
๒. น.ส.นางเยาว์ สุวรรณทัต
๓. นายทอง ธนกาญจน์
๔. นายศุภชัย โกมลบุตร
๕. นายสัมพันธ์ จูทะโยธิน
๖. นายทองทศ ไวทยานนท์

เขตเลือกตั้งที่ ๒ มีผู้ได้รับเลือกตั้งดังนี้

๑. นายเพทาย ไชตินุชิต
๒. นายชลิต ไชยภัก
๓. นายชาย กาญจนศักดิ์
๔. นายเฉลิม ศิริวงศ์

๕. นายสมศักดิ์ ศิริชัยวัฒนา

๖. นายบุญเหลือ ศรีสุขใส

เขตเลือกตั้งที่ ๓ มีผู้ได้รับเลือกตั้งดังนี้

๑. พันตรี วีรศักดิ์ มัททะจิต

๒. นายทวี แมนมาศ

๓. นายบุญส่ง พลวิณะ

๔. นายสุภาภรณ์ เหลืองรังษี

๕. นายสุนทร เหลืองอราม

๖. นายถนอม งามถิ่น

เขตเลือกตั้งที่ ๔ มีผู้ได้รับเลือกตั้งดังนี้

๑. นายสันต์ ศรีอังกูร

๒. นายนิศัย แสงอุทัย

๓. นายประพัศกร เพ็ชรเลิศ

๔. นายณรงค์ บุญยรัตนพันธ์

๕. นายสคับ มาศกุล

๖. นายวรรณาด ทองบันเทา

จำนวนผู้ได้รับเลือกตั้ง ๒๔ คนนี้ ปรากฏว่าเป็นสมาชิกที่สังกัดกลุ่มนายไถง สุวรรณทัต ๑๗ คน ส่วนอีก ๗ คนเป็นผู้สมัครในกลุ่มของนายเพทาย โชติบุชิต ส่วนกลุ่ม นายเกรียงไกร นิมสมบุญ และผู้สมัครอิสระไม่มีใครได้รับเลือกตั้งเลย

ในคานาประชาชนผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง ตามบัญชีรายชื่อมี ๑๑๗,๔๗๓ คน มาใช้สิทธิเลือกตั้ง ๒๖,๑๔๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๒.๒๕ ^{๓๐}

สมาชิกสภาเทศบาลชุดนี้ปฏิบัติหน้าที่ตลอดมาจนถึงกำหนดออกตามวาระ เมื่อวันที่ ๑๗ พฤษภาคม ๒๕๐๖ หลังจากนั้นก็ได้มีการเลือกตั้งอีก แต่ใช้วิธีการแต่งตั้งแทน จึงจะได้อีกต่อไป

^{๓๐} กรมมหาดไทย, รายงานประจำปี ๒๕๐๑ (พระนคร, โรงพิมพ์ไทย-สงเคราะห์ไทย ๒๕๐๒) หน้า ๔๐

การเข้ารับหน้าที่ของสมาชิกสภาเทศบาล

เมื่อทราบผลการเลือกตั้งแล้ว กฎหมายเทศบาลได้กำหนดให้มีการประชุมสภาเทศบาล ภายในเก้าสิบวัน^{๓๑} โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้เรียกประชุม สภาเทศบาลนครธนบุรีชุดที่ได้รับการเลือกตั้งเมื่อ พ.ศ.๒๕๐๑ ประชุมกันครั้งแรกเมื่อ ๑๒ กรกฎาคม ๒๕๐๑^{๓๒}

การประชุมครั้งแรกนี้ถือว่า เป็นวาระแรกของการเข้ารับหน้าที่ของบรรดาสมาชิกสภาเทศบาล ในวาระนี้เองสมาชิกใหม่จะต้องทำการปฏิญาณตน โดยประธานสภาชั่วคราวจะเป็นผู้นำกล่าวคำปฏิญาณตนก่อนเข้ารับหน้าที่ ข้อความที่กล่าวปฏิญาณมีว่า "ข้าพเจ้า (ออกชื่อผู้ปฏิญาณ) ขอปฏิญาณว่า จะปฏิบัติหน้าที่ตามความเห็นของข้าพเจ้าด้วยความบริสุทธิ์ใจ เพื่อเป็นประโยชน์ส่วนรวมของประชาชนในเขตเทศบาลนี้ ทั้งจะรักษาและปฏิบัติตามซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทุกประการ"^{๓๓} ตามคำปฏิญาณนี้จะเห็นว่าสมาชิกสภาเทศบาลยอม เป็นผู้แทนของปวงชนในเขตเทศบาลนั้น มิได้แบ่งว่าเป็นผู้แทนเฉพาะเขตเลือกตั้งใด เพื่อให้สมาชิกสภาเทศบาลทุกคนคอยร่วมมือรักษาผลประโยชน์ของท้องถิ่นด้วยความ เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

ที่กล่าวทั้งหมดนี้เป็นเรื่องราวที่เกี่ยวกับตัวสมาชิกสภาเทศบาล และการเข้าดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาเทศบาลโดยวิธีการเลือกตั้ง ซึ่งผู้เขียนมีความหวังว่าจะทำให้มองเห็นพฤติกรรมและวิธีการที่ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองตนเองตามอุดมคติการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยพอสมควร

หลังจากการเลือกตั้งครั้งนี้แล้ว เทศบาลนครธนบุรีมิได้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลอีกเลย ทั้งนี้ เนื่องมาจากสภาเทศบาลเมืองอื่นเนื่องมาจากการปฏิวัติเมื่อ พ.ศ.๒๕๐๑ ซึ่งหลังจากนั้นแล้ว สภาเทศบาลนครธนบุรีก็ประกอบด้วยสมาชิกที่รัฐบาลแต่งตั้งแต่ประเภทเดียวเท่านั้น ซึ่งจะได้อีกต่อไปนี้

^{๓๑} พรบ.เทศบาล พ.ศ.๒๔๘๖

^{๓๒} เทศบาลนครธนบุรี, รายงานการประชุมสภาเทศบาล พ.ศ.๒๕๐๑

^{๓๓} กระทรวงมหาดไทย, ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยข้อมบังคับการประชุมสภาเทศบาล พ.ศ.๒๔๘๖ ข้อ ๔

การเข้าดำรงตำแหน่งของสมาชิกสภาเทศบาลหลัง พ.ศ.๒๕๐๑

ดังที่ไต่ถามมาแล้วว่า หลังจากการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๐ แล้ว เทศบาลนครธนบุรีก็ได้มีการเลือกตั้งอีกเลย ทั้งนี้ เนื่องมาจากการปฏิวัติภายใต้การนำของจอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ เมื่อวันที่ ๒๐ ตุลาคม ๒๕๐๑ การปฏิวัติครั้งนี้ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหลายอย่าง ในที่นี้จะขอกล่าวแต่เฉพาะการเปลี่ยนแปลงในเรื่องของเทศบาลเท่านั้น

ความเปลี่ยนแปลงของรูปการ เทศบาลในส่วนสำคัญอันเนื่องมาจากการปฏิวัตินั้น คือความเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับการไต่ถามซึ่งสมาชิกภาพของสมาชิกสภาเทศบาล การไต่ถามซึ่งสมาชิกภาพของสมาชิกเทศบาลแต่เดิมก่อนการปฏิวัติ พ.ศ.๒๕๐๑ นั้น กฎหมายกำหนดให้มาจากการเลือกตั้งตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล และให้อยู่ในตำแหน่งไต่ถามวาระ ๕ ปี ถ้าตำแหน่งสมาชิกสภาเทศบาลว่างลงเพราะเหตุอื่น นอกจากถึงคราวออกตามวาระก็ให้เลือกสมาชิกสภาเทศบาลขึ้นแทนตำแหน่งที่ว่างจะกระทำโดยวิธีอื่นไม่ได้ แต่ภายหลังการปฏิวัติ พ.ศ.๒๕๐๑ จนถึงปัจจุบันนี้การไต่ถามซึ่งสมาชิกภาพเปลี่ยนแปลงไป กล่าวคือ เมื่อสมาชิกสภาเทศบาลที่ได้รับการแต่งตั้งนี้เป็นสมาชิกที่ได้รับเลือกตั้งโดยชอบด้วยกฎหมาย และให้อยู่ในตำแหน่งได้เพียงเท่าผู้ที่คนแทน ^{๓๔}

ส่วนในกรณีตำแหน่งของสมาชิกสภาเทศบาลว่างลงเพราะถึงคราวออกตามวาระนั้น ก็ให้ใช้การแต่งตั้ง เช่นเดียวกัน คือให้นำคำสั่งที่จะใช้บังคับแก่กรณีที่ต้องมีการเลือกตั้งซ่อมมาใช้บังคับแก่กรณีที่จะต้องมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลอันมิใช่เป็นการเลือกตั้งซ่อมด้วย ^{๓๕}

เหตุผลที่คณะปฏิวัติให้ใช้การแต่งตั้งแทนการเลือกตั้งนั้น เนื่องมาจาก ^{๓๖}

^{๓๔} ประทาน คงฤทธิศึกษากร, บทบาทสภาเทศบาลในการควบคุมการบริหาร คณะรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พ.ศ.๒๕๐๖, (พิมพ์โรเนียว) หน้า ๑๒๔

^{๓๕} ประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๕๕, ลงวันที่ ๒๐ มกราคม ๒๕๐๑ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ ๗๖ ตอนที่ ๑๓

^{๓๖} ประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๓๔ ลงวันที่ ๘ ธันวาคม ๒๕๐๑ ราชกิจจานุเบกษา (ฉบับพิเศษ) เล่มที่ ๗๕ ตอนที่ ๑๐๔

" โดยที่มีตำแหน่งสมาชิกสภาเทศบาลว่างลงก่อนครบกำหนดถึงคราวออกตามวาระ..... จะต้องกระทำโดยการเลือกตั้ง..... ซึ่งคณะปฏิวัติได้พิจารณาเห็นว่าไม่สมควรจะกระทำในขณะนี้ เพราะคณะปฏิวัติกำลังพิจารณาปรับปรุงกฎหมายในเรื่องนี้อยู่ "

หมายความว่า การเลือกตั้งไม่สมควรจะจัดให้มีขึ้น ในขณะที่ประเทศกำลังตกอยู่ภายใต้สถานการณ์พิเศษ คืออยู่ในภาวะของการประกาศใช้กฎอัยการศึก และกำลังปรับปรุงแก้ไขกฎหมายในเรื่องนี้อยู่

เกี่ยวกับการอยู่ในตำแหน่งของสมาชิกสภาเทศบาลที่ได้รับการแต่งตั้งตามคำสั่งคณะปฏิวัตินี้ ในกรณีที่ตั้งตำแหน่งที่จะต้องมี การเลือกช่อมอบู่ก็ให้อยู่ในตำแหน่งได้เท่าเวลาของผู้ที่ตนแทน ^{๓๗} ส่วนกรณีที่ตั้งตำแหน่งสมาชิกสภาเทศบาลที่ถึงคราวออกตามวาระนั้น ในทางปฏิบัติถือว่าให้อยู่ในตำแหน่งไปจนกว่าจะมีการปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับเทศบาลแล้วเสร็จ

เมื่อได้ทราบถึงเหตุผลของการแต่งตั้งสมาชิกสภาเทศบาล สมควรที่จะได้กล่าวถึงวิธีการแต่งตั้งสมาชิกสภาเทศบาลต่อไป

การแต่งตั้งสมาชิกสภาเทศบาล

การแต่งตั้งสมาชิกสภาเทศบาลตามที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น กระทรวงมหาดไทยได้วางแนวปฏิบัติเกี่ยวกับวิธีการแต่งตั้งไว้ดังต่อไปนี้

๑. เมื่อสมาชิกสภาเทศบาลหรือสมาชิกสภาจังหวัดว่างลง ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้รับผิดชอบและเสนอ ผู้ที่สมควรได้รับการแต่งตั้งให้เป็นสมาชิกสภาจังหวัดหรือสมาชิกสภาเทศบาลแล้วแต่กรณีไปยังกระทรวงมหาดไทย เพื่อพิจารณาคำเนิการแต่งตั้งภายในกำหนด ๑๕ วัน นับแต่วันที่มิตำแหน่งว่างลง

๒. ในการคัดเลือกบุคคลผู้สมควรได้รับการแต่งตั้งเป็นสมาชิกสภาจังหวัดและสมาชิกสภาเทศบาลนี้ กระทรวงมหาดไทยประสงค์จะให้ได้บุคคลที่มีความไว้วางใจในอันที่จะร่วมดำเนินการของท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น

การเสนอชื่อบุคคลไปยังกระทรวงมหาดไทยนั้น โดยปกติกระทรวงมหาดไทย

^{๓๗} ประกาศคณะปฏิวัติ, ฉบับที่ ๓๔ ลงวันที่ ๘ ธันวาคม ๒๕๐๑ ราชกิจจานุเบกษา (ฉบับพิเศษ) เล่มที่ ๗๕ ตอนที่ ๑๐๔

กำหนดให้ผูวาระาชการจังหวัดเสนอรายชื่อผู้สมควรได้รับการแต่งตั้งเพื่อไว้สำหรับการพิจารณาเกินกว่าจำนวนที่วางอย่างน้อย ๓ คน ซึ่งเท่ากับเป็นการให้อำนาจวินิจฉัยขั้นสุดท้ายขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของกระทรวงมหาดไทย^{๓๘} อย่างไรก็ตามการที่ให้อำนาจการเสนอชื่อผู้สมควรได้รับการแต่งตั้งเป็นสมาชิกสภาเทศบาลตกอยู่กับผูวาระาชการจังหวัดนั้น นับว่าผูวาระาชการจังหวัดมีบทบาทสำคัญยิ่ง เพราะสภาเทศบาลใดจะใคร่ใคร่เป็นสมาชิกสภาเทศบาลนั้นย่อมขึ้นอยู่กับดุลยพินิจขั้นต้นของผูวาระาชการจังหวัดแต่ผู้เดียว ซึ่งอาจจะเกิดข้อบกพร่องได้หลายประการ เช่น อาจมีบุคคลซึ่งผิดไ้ทางการเมือง ฝ่ายตรงข้ามใช้กลวิธีต่าง ๆ ในอันที่จะทำให้ตนได้รับการเสนอชื่อไปยังกระทรวงมหาดไทย บุคคลเหล่านี้อาจจะไม่ใช่บุคคลที่ราษฎรเชื่อถือไว้วางใจ กรณีเช่นนี้อาจทำให้บุคคลที่มีเจตนาอันมิชอบในการแสวงหาประโยชน์เพื่อส่วนตัว และเพื่ออิทธิพลทางการเมืองของท้องถิ่น ถือโอกาสเข้ามาแทรกแซงโดยการเป็นสมาชิกสภาเทศบาล นอกจากนี้ การให้ดุลยพินิจอยู่กับผูวาระาชการจังหวัดผู้เดียวนั้นไม่เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนรับรู้ตรวจสอบตัวบุคคลที่จะเข้ามาทำหน้าที่แทนพวกเขา ในบางกรณีหากเป็นผูวาระาชการจังหวัดที่เพิ่งโยกย้ายมาใหม่อาจจะไม่รู้จักคนในท้องถิ่นก็พอ ไม่ทราบว่ใครดีไม่ใช่อ่างไร อาจจะเสนอชื่อคนที่ไม่ตรงกับความต้องการของประชาชนขึ้นไปก็ได้^{๓๙} อีกประการหนึ่งหากเป็นรูปการที่ราชการแต่งตั้งแต่ฝ่ายเดียว หรือเป็นการกระทำที่ราษฎรมิได้มีบทบาทเกี่ยวข้องด้วย ก็อาจจะทำให้เกิดความเข้าใจผิดได้ว่า เทศบาลไม่ใช่เป็นรูปการปกครองตนเองแต่อย่างใด เพราะรัฐเข้ามาดำเนินการเองเสียหมด^{๔๐}

ฉะนั้น เพื่อแก้ไขข้อบกพร่องอันนี้ รัฐบาลจึงได้วางแนวทางในการเสนอชื่อบุคคลผู้สมควรได้รับการเลือกตั้งให้เป็นสมาชิกสภาเทศบาลในวิธีการที่ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมด้วย และนำมาใช้กับเทศบาลนครธนบุรีเป็นแห่งแรก วิธีการดังกล่าวมีดังนี้^{๔๑}

๑. ให้ผูวาระาชการจังหวัดเชิญอดีตสมาชิกสภาเทศบาลทั้งหมดของเทศบาลนั้น ๆ มาประชุม เพื่อเสนอรายชื่อผู้สมควรได้รับการแต่งตั้ง เพราะบุคคลเหล่านี้ย่อมจะรู้ว่าผู้ใดเหมาะสมที่จะได้รับการแต่งตั้งเข้ามาบริหารงานเทศบาล

๓๘-๓๙-๔๐ ประทาน คงฤทธิศึกษากร, อ่างแล้ว หน้า ๑๒๐ - ๑๒๑

๔๑ กระทรวงมหาดไทย, คำแนะนำในการคัดเลือกและการพึงเสียงประชาชน (Public opinion Survey) เพื่อการแต่งตั้งสมาชิกสภาเทศบาล พ.ศ.๒๕๐๖ หน้า ๑

๒. ให้มีการฟังเสียงประชาชน โดยวิธีให้ส่งรายชื่อบุคคลเหล่านี้ให้เจ้าบ้านผู้มีสิทธิเลือกตั้งเท่านั้น ซึ่งผู้ยินยอมเลือกเพิ่มบุคคลที่เห็นควร เสนอชื่อไปยังกระทรวงมหาดไทยอีกครั้งหนึ่งก่อนเสนอชื่อไปยังกระทรวง โดยมีคณะกรรมการฟังเสียงประชาชนประกอบด้วยผู้ว่าราชการจังหวัด ประธานสภาจังหวัดและนายกเทศมนตรี โดยมีปลัดเทศบาลเป็นเลขานุการคณะกรรมการ

สำหรับคุณสมบัติของผู้ที่จะได้รับการเสนอชื่อเพื่อรับการแต่งตั้งของกระทรวงมหาดไทยนั้น ต้องมีคุณสมบัติของผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาเทศบาล และไม่เป็นผู้อยู่ตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล นอกจากนี้ยังต้องเป็นผู้มีความประพฤติดี มีความซื่อสัตย์สุจริต มีคุณธรรมและสามารถที่จะให้ความคิดเห็นเพื่อความเจริญก้าวหน้าของท้องถิ่นได้อย่างแท้จริง ^{๔๒}

ที่กล่าวมาแล้วนี้ ก็เพื่อจะจะให้ทราบถึงวิธีการเข้าดำรงตำแหน่งของสมาชิกสภาเทศบาลหลังจากการปฏิวัติ พ.ศ. ๒๕๐๑ ด้วย ทั้งนี้รวมถึงเทศบาลนครธนบุรีด้วย กล่าวคือหลังจากที่สมาชิกสภาเทศบาลชุดที่เข้ารับเลือกตั้งเมื่อวันที่ ๑๔ พฤษภาคม ๒๕๐๑ เข้ารับตำแหน่งแล้ว ก็ได้ปฏิบัติหน้าที่เรื่อยมา เมื่อมีตำแหน่งว่างลงก่อนถึงการออกตามวาระก็มีการแต่งตั้งซ่อมตามที่ใดกล่าวมาแล้วเป็นบางครั้ง และเมื่อสมาชิกสภาเทศบาลนครธนบุรีได้สิ้นสุดลงโดยครบกำหนดออกตามวาระเมื่อวันที่ ๑๙ พฤษภาคม ๒๕๐๖ แล้ว สมาชิกสภาเทศบาลนครธนบุรีชุดต่อมาคือ ชุดปัจจุบันนี้จึงเป็นชุดที่ได้รับการแต่งตั้งตามนัยแห่งประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๓๔ ลงวันที่ ๘ ธันวาคม ๒๕๐๑ และประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๕๕ ลงวันที่ ๒๐ มกราคม ๒๕๐๒ โดยวิธีการที่ใดกล่าวมาตอนต้นแล้ว และผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งได้เป็นสมาชิกสภาเทศบาลนครธนบุรีชุดปัจจุบันได้แก่ ^{๔๓}

๑. พระยามโหตรวรย์

๒. นายเพทาย โชติชูชีพ

^{๔๒} กระทรวงมหาดไทย, คำแนะนำในการคัดเลือกและการฟังเสียงประชาชน (Public opinion Survey) เพื่อการแต่งตั้งสมาชิกสภาเทศบาล พ.ศ. ๒๕๐๖ หน้า ๑

^{๔๓} กระทรวงมหาดไทย, ประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง แต่งตั้งสมาชิกสภาเทศบาลนครธนบุรี ลงวันที่ ๙ สิงหาคม ๒๕๐๖

๓. นายจิตร หังสุบุตร
๔. นายสิริบูล ภาคสุวรรณ
๕. นายบุญยง นิมสมบุญ
๖. นายไฉง สุวรรณทัต
๗. นายพักร หงษ์ทอง
๘. นายสันต์ ศรีอังกูร
๙. นายนิคัย แสงอุทัย
๑๐. ชุณวิ เทศकरणการ
๑๑. นายชาย กาญจนศักดิ์
๑๒. นายทองทศ ไวทยานนท์
๑๓. นางสุภัทรา สิงหลกะ
๑๔. นายสมชัย ศิริชัยวัฒนา
๑๕. นายประสิทธิ์ กาญจนวัฒน์
๑๖. พันตรีสงวน คงคาสวัสดิ์
๑๗. พันตำรวจตรีจำรัส จำรัสโรมรัน
๑๘. ร้อยตำรวจเอกสวัสดิ์ กลั่นปรีชา
๑๙. นายบุญรอด อติกนิษฐา
๒๐. นายชั้น จารุจินดา
๒๑. นายรักษ์ ช่วยจุลจิตร
๒๒. นายประจง อุทกภัชชย์
๒๓. พันตรีจำรัส รุ่งแสง
๒๔. นายพนิต เสวตโยธิน

เมื่อพิจารณารายชื่อสมาชิกสภาเทศบาลนครชนบุรีที่ได้รับการแต่งตั้งชุดนี้จากทะเบียนสมาชิกสภาเทศบาลนครชนบุรีแล้ว จะเห็นว่าเกือบทั้งหมดเป็นผู้ที่เคยกับเทศบาลนครชนบุรีมาแล้ว คือเคยเป็นสมาชิกสภาเทศบาลนครชนบุรีมาแล้ว ตัวอย่างเช่น พระยามไหสวรรย์ ประธานสภาเทศบาลคนปัจจุบัน ท่านผู้นี้เคยดำรงตำแหน่งทั้งนายกเทศมนตรีเทศมนตรี และประธานสภาเทศบาลนครชนบุรีมาแล้วหลายครั้งหลายสมัย สมาชิกสภา-

เทศบาลชุกนี้กล่าวได้ว่าเกือบทั้งหมดเป็นผู้มีความรู้ ความชำนาญ และมีประสบการณ์ในกิจการของเทศบาลนครธนบุรีมาแล้วอย่างดี

ที่กล่าวมาตั้งแต่ต้นของบทนี้เป็นเรื่องราวของสมาชิกสภาเทศบาล ซึ่งเป็นส่วนประกอบอันสำคัญยิ่งของสภาเทศบาล แต่การที่สภาเทศบาลจะปฏิบัติหน้าที่ต่าง ๆ เช่น การออกเทศบัญญัติ การให้อำนาจคณะเทศมนตรี และการควบคุมการบริหารงานของคณะเทศมนตรี ซึ่งเป็นฝ่ายบริหารนั้น สภาเทศบาลจะต้องมีการปรึกษาหารือกันอย่างมีระเบียบแบบแผนและมีวิธีการ ฉะนั้น จึงต้องมีการจัดองค์การภายในสภาเทศบาล เพื่อให้สภาเทศบาลสามารถปฏิบัติงานไปได้อย่างมีระเบียบและมีประสิทธิภาพ กล่าวคือ จำเป็นต้องมีประธานสภาและรองประธานสภาเทศบาล เลขาธิการ คณะกรรมการสภา และบุคคลอื่น ๆ อีก เพื่อร่วมกันดำเนินงานของสภาเทศบาลให้เป็นไปโดยเรียบร้อย ฉะนั้น จึงสมควรที่จะกล่าวถึงเรื่องราวของประธานและรองประธานสภาเทศบาล เลขาธิการ และคณะกรรมการสภาเทศบาล เป็นอันดับต่อไป

ประธานและรองประธานสภาเทศบาล

โดยที่กฎหมายเทศบาลได้กำหนดให้มีสภาเทศบาลมีประธานสภาคนหนึ่ง และรองประธานสภาคนหนึ่ง ^{๔๔} ตำแหน่งประธานสภาเทศบาลนับว่าเป็นตำแหน่งที่สำคัญมากที่สุดคนหนึ่งในสภาเทศบาลนครธนบุรี เพราะนอกจากจะเป็นผู้นำของสมาชิกสภาเทศบาลแล้ว ยังเป็นผู้ทำหน้าที่ดำเนินการของสภาเทศบาลตามกฎหมาย เป็นประธานในที่ประชุมสภาเทศบาล ผู้บังคับบัญชาการงานในสภาเทศบาล รักษาความสงบเรียบร้อยในสภาเทศบาล และเป็นตัวแทนสภาเทศบาลในกิจการภายนอก ^{๔๕} หน้าที่ของประธานสภาเทศบาลเหล่านี้ล้วนเป็นหน้าที่ที่สำคัญทั้งสิ้น ฉะนั้น ตำแหน่งประธานสภาจึงเป็นตำแหน่งที่จะต้องอยู่ในความไว้วางใจและความเห็นชอบของสภาเทศบาล ฉะนั้น กฎหมายจึงกำหนดให้สภาเป็นผู้เลือกตั้งสมาชิกที่จะดำรงตำแหน่งประธานสภาขึ้นเองในมวลสมาชิก และให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้แต่งตั้ง ^{๔๖}

^{๔๔} พรบ.เทศบาล พ.ศ.๒๔๘๖ มาตรา ๒๐

^{๔๕} กระทรวงมหาดไทย, ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยข้อบังคับการประชุมสภาเทศบาล พ.ศ.๒๔๘๖ ข้อ ๑๐

^{๔๖} พรบ.เทศบาล พ.ศ.๒๔๘๖ มาตรา ๒๐

ส่วนตำแหน่งรองประธานสภานั้นก็ได้มาโดยวิธีเดียวกับตำแหน่งประธานสภาเทศบาล รองประธานสภาที่มีหน้าที่กระทำกิจการแทนประธานสภาในเมื่อประธานสภาไม่อยู่หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้^{๔๗} และมีหน้าที่ช่วยประธานสภาในกิจการทั่วไปหรือที่ประธานสภาจะได้อบรมหมาย^{๔๘}

ตำแหน่งประธานสภาและรองประธานสภาเทศบาลนี้จะต้องเลือกจากสมาชิกสภาเทศบาล จะแต่งตั้งจากบุคคลอื่นมิได้

วิธีเลือกและแต่งตั้งประธานและรองประธานสภาเทศบาล

เมื่อผู้ว่าราชการจังหวัดเรียกประชุมสภาเทศบาลสมัยแรก และยังไม่ได้แต่งตั้งประธานหรือรองประธานสภาเทศบาล ในทางปฏิบัติมักจะให้สมาชิกสภาเทศบาลผู้มีอายุสูงสุดเป็นประธานสภาชั่วคราว จนกว่าจะมีการเลือกตั้งประธานสภาและรองประธานสภาเทศบาล^{๔๙} ในทางปฏิบัติโดยทั่วไปแล้ว เมื่อสมาชิกสภาเทศบาลได้กล่าวคำปฏิญาณตัวแล้วก็จะให้ทำการเลือกตั้งประธานและรองประธานสภาเทศบาลถาวรต่อไป วิธีเลือกตั้งให้กระทำโดยให้สมาชิกแต่ละคนมีสิทธิเสนอชื่อสมาชิกที่ตนเห็นสมควรให้เป็นประธานและรองประธานได้ตำแหน่งละหนึ่งชื่อ คำเสนอนั้นจะต้องมีสมาชิกด้วยกันรับรองในกรณีเทศบาลนครไม่ว่ากว่า ๔ คน^{๕๐} ชื่อที่เสนอไม่จำกัดจำนวน และให้สมาชิกเลือกจากชื่อเหล่านั้น โดยวิธีเขียนชื่อลงคะแนน เมื่อครบจำนวนแล้วให้ประธานชั่วคราวตรวจและประกาศคะแนนต่อที่ประชุม ผู้ใดได้คะแนนสูงสุดเป็นผู้ได้รับเลือก ถ้าได้คะแนนสูงที่สุดเท่ากันหลายชื่อ ให้เลือกใหม่โดยเฉพาะชื่อที่ได้คะแนนเท่ากัน ถ้าได้คะแนนเสียงเท่ากันอีกให้ประธานชั่วคราวเป็นผู้ออกเสียงชี้ขาดในการตรวจนับคะแนน เลขานุการสภาเทศบาล (ชั่วคราว) จะต้องเชิญสมาชิกไม่น้อยกว่า ๒ คนมาช่วย ถ้าในการเลือกตั้งครั้งนั้นมีการเสนอชื่อเพียงตำแหน่งละชื่อให้ถือว่าผู้นั้นได้รับเลือก^{๕๑}

^{๔๗} พรบ.เทศบาล พ.ศ.๒๔๘๖ มาตรา ๒๑

^{๔๘} กระทรวงมหาดไทย, ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยข้อบังคับการประชุมสภาเทศบาล พ.ศ.๒๔๘๖ ข้อ ๑๒

^{๔๙} กระทรวงมหาดไทย, เรื่องที่อ้างแล้ว ข้อ ๔

^{๕๐} กระทรวงมหาดไทย, เรื่องที่อ้างแล้ว ข้อ ๔๒

^{๕๑} กระทรวงมหาดไทย, เรื่องที่อ้างแล้ว ข้อ ๗

เมื่อเลือกประธานสภาเทศบาลและรองประธานสภาเทศบาลแล้ว ยังหาไม่มีความ
สมบูรณ์ไม่ จนกว่าจะได้มีการแต่งตั้งโดยสมบูรณ์โดยผู้ว่าราชการจังหวัด วิธีปฏิบัติ เลขาธิการ
สภาเทศบาลจะเป็นผู้เสนอชื่อผู้ได้รับเลือกต่อผู้ว่าราชการจังหวัดเพื่อประกาศแต่งตั้งต่อไป ^{๕๒}
เมื่อได้รับแต่งตั้งแล้วประธานสภาและรองประธานสภาอยู่ในตำแหน่งได้คราวละ ๑ ปี คือ
จากสมัยประชุมสามัญสมัยแรกของปีจนถึงสมัยแรกของปีต่อไป หากประธานหรือรองประธาน
สภาเทศบาลต้องพ้นจากตำแหน่งไปก่อนนั้น ให้มีการเลือกตั้งใหม่โดยวิธีอื่นใด ^{๕๓}

อนึ่ง เมื่อประธานสภาหรือรองประธานสภา ซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามที่กล่าวมาแล้ว
เพื่อมิให้กิจการของสภาเทศบาลต้องหยุดชะงักหรือหยุดยั้ง เนื่องจากอาจมีกิจการบางประการที่
สภาต้องดำเนินไปนอกสมัยประชุมซึ่งเป็นกรณีพิเศษตามข้อบังคับการประชุมสภาเทศบาล จึง
กำหนดให้ประธานและรองประธานสภาเทศบาลดังกล่าวผู้นั้นอยู่ทำหน้าที่ประธานชั่วคราวต่อไป
จนกว่าจะได้มีการแต่งตั้งประธานหรือรองประธานขึ้นใหม่

ในกรณีที่ประธานหรือรองประธานสภาเทศบาลไม่อยู่ในที่ประชุม เพื่อให้การ
ดำเนินกิจการของสภาเทศบาลเป็นไปได้ไม่ต้องหยุดชะงัก กฎหมายไคร้ระบุให้สมาชิกสภาเทศบาล
เลือกตั้งกันเองขึ้นเป็นประธานชั่วคราวเฉพาะในการประชุมครั้งนั้น ^{๕๔}

ประธานสภาเทศบาลนครธนบุรีคนปัจจุบันคือ พระยามโหตรวรัญ ซึ่งเป็นผู้มีความรู้
และประสบการณ์เกี่ยวกับกิจการเทศบาล โดยเฉพาะเทศบาลนครธนบุรีมาเป็นเวลาชานาน
โดยปกติแล้วผู้ที่ได้รับเลือกเป็นประธานสภาเทศบาล มักจะเป็นผู้ที่มีความรอบรู้เกี่ยวกับกฎระเบียบ
ข้อบังคับ และงานของสภาเทศบาลเป็นอย่างดี เพราะประธานสภาเทศบาลเป็นบุคคลสำคัญ เป็น
ตำแหน่งที่มีเกียรติเหนือกว่าสมาชิกคนอื่น ๆ และมีบทบาทสำคัญในกิจการงานของเทศบาลมาก
ดังได้กล่าวมาแล้ว

เลขาธิการสภาเทศบาล

เลขาธิการสภาเทศบาลเป็นตำแหน่งที่สำคัญอีกตำแหน่งหนึ่ง ที่ช่วยในการดำเนิน

^{๕๒} กระทรวงมหาดไทย, เรื่องที่อ้างแล้ว ข้อ ๘

^{๕๓} กระทรวงมหาดไทย, เรื่องที่อ้างแล้ว ข้อ ๘

^{๕๔} พรบ.เทศบาล พ.ศ.๒๔๘๖ มาตรา ๒๒

การประชุมของสภาเทศบาลให้เป็นที่เรียบร้อย คอยปฏิบัติตามคำสั่งของสภาเทศบาล โดยปกติมักแต่งตั้งให้ปลัดเทศบาลเป็นเลขานุการสภาเทศบาล เว้นแต่ในกรณีที่ยังไม่ได้แต่งตั้ง ปลัดเทศบาล หรือปลัดเทศบาลไม่อยู่ หรือไม่อาจจะปฏิบัติหน้าที่ได้ จึงให้ประธานสภาเทศบาล แต่งตั้งพนักงานที่เห็นสมควรทำหน้าที่เลขานุการแทน ^{๕๕} หน้าที่ของเลขานุการสภาเทศบาล มีดังนี้ ^{๕๖}

๑. นัดประชุมสมาชิกตามคำสั่งของประธานหรือรองประธานสภาเทศบาล
๒. แจงระเบียบและข้อความในหนังสือทั้งปวงแก่ที่ประชุม
๓. จดรายงานการประชุม
๔. รักษาเอกสารของสภาเทศบาล แต่จะเปิดเผยเอกสารเหล่านี้ได้ เพียงใดแล้วแต่ที่ประชุมหรือสภาเทศบาลจะสั่งอนุญาต
๕. ควบคุมการเข้าออกในสภาเทศบาล

เมื่อพิจารณาหน้าที่ของเลขานุการเทศบาลแล้วจะเห็นว่า ตำแหน่งเลขานุการสภาเทศบาลมีความสำคัญมากที่เกี่ยวเท่ากับ เป็นมือขวาของประธานสภาเทศบาลในการที่จัดการประชุมสภาเทศบาลเป็นที่เรียบร้อย จึงต้องแต่งตั้งจากบุคคลที่มีความรู้ความสามารถในทางกฎหมาย ระเบียบ คำสั่ง และระเบียบข้อบังคับทั้งปวงเป็นอย่างดี สำหรับเทศบาลนครธนบุรีนั้น เลขานุการสภาเทศบาลคนปัจจุบันคือ นายประดิษฐ์ ฤกษ์งามมาตย์ ปลัดเทศบาลนครธนบุรีปัจจุบัน

คณะกรรมการสภาเทศบาล

เนื่องจากกิจการงานของสภาเทศบาลนครธนบุรีมีอยู่หลายอย่างหลายประการ เฉพาะประธานหรือรองประธานสภาเทศบาล และเลขานุการสภาเทศบาลอาจจะไม่สามารถปฏิบัติให้สำเร็จลุล่วงหรือดำเนินการไปได้ดี ฉะนั้น กฎหมายจึงให้อำนาจสภาเทศบาลที่จะเลือกและตั้งคณะบุคคลขึ้นเป็นคณะกรรมการสภาเทศบาล เพื่อกะทำกิจการ

^{๕๕} กระทรวงมหาดไทย, ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยข้อบังคับการประชุมสภาเทศบาล พ.ศ. ๒๔๘๖ ข้อ ๑๑

^{๕๖} กระทรวงมหาดไทย, เรื่องที่อ้างแล้ว ข้อ ๑๑ วรรค ๒

หรือพิจารณาสอบสวนข้อความใด ๆ อันอยู่ในวงงานของสภาเทศบาลแล้วรายงานต่อสภาเทศบาล^{๕๗} เพื่อให้กิจการของสภาเทศบาลดำเนินไปด้วยดี

คณะกรรมการสภาเทศบาลมี ๒ ประเภทคือ

๑. คณะกรรมการสามัญ

๒. คณะกรรมการวิสามัญ

๑. คณะกรรมการสามัญ กฎหมายระบุให้สภาเทศบาลเลือกจากสมาชิกสภาเทศบาลเท่านั้นจะเลือกจากบุคคลอื่นที่มีได้เป็นสมาชิกมิได้ โดยปกติคณะกรรมการสามัญนี้จะทำการเลือกตั้งทุกปีเมื่อเปิดประชุมสมัยแรก และให้สภาแต่งตั้งคณะกรรมการประจำสภาไว้ไม่เกิน ๒ คณะ และมีจำนวนกรรมการแตกต่างกันไปตามชั้นของเทศบาล คือ เทศบาลนครให้มีกรรมการในคณะหนึ่งไม่เกิน ๕ นาย เทศบาลเมืองและเทศบาลตำบลให้มีกรรมการในคณะหนึ่งไม่เกิน ๓ นาย^{๕๘} สำหรับเทศบาลนครธนบุรีสมัยปัจจุบันได้ตั้งกรรมการขึ้น ๒ คณะ ทำหน้าที่ตรวจรายงานการประชุมคณะหนึ่งและตรวจพิจารณาร่างเทศบัญญัติคณะหนึ่ง^{๕๙}

๒. คณะกรรมการวิสามัญ คณะกรรมการชุดนี้สภาเทศบาลจะเลือกจากบุคคลที่เป็นสมาชิกสภาเทศบาลหรือมิได้เป็นสมาชิกก็ได้ โดยปกติจะแต่งตั้งขึ้นเมื่อสภาเทศบาลมีกิจการภายในวงงานของสภาเทศบาลเป็นกรณีพิเศษ เช่น เมื่อมีงานที่เกี่ยวข้องกับกิจการที่เป็นเทคนิค ซึ่งต้องการคำแนะนำหรือต้องได้รับการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญในค่านั้น ๆ เป็นกรณีพิเศษ ในกรณีเช่นนี้กฎหมายจึงอนุญาตให้สภาเทศบาลแต่งตั้งจากบุคคลที่มีได้เป็นสมาชิกสภาเทศบาลได้ สำหรับคณะกรรมการวิสามัญนี้จะตั้งขึ้นที่ชุดก็ได้ แล้วแต่สภาเทศบาลจะพิจารณาเห็นว่าจำเป็นต้องให้มีการพิจารณาเรื่องหรือกรณีใดเป็นคราว ๆ ไป และให้มีอายุเพียงชั่วคราวเท่านั้นคือ เมื่อหมดภารกิจที่ให้ทำหรือให้พิจารณาสอบสวนแล้วก็หมดอายุไป^{๖๐} สำหรับจำนวนกรรมการวิสามัญนั้นมีจำนวนเท่ากับคณะกรรมการสามัญคือ เทศบาลนครไม่เกิน ๕ นาย

^{๕๗} พรบ. เทศบาล พ.ศ. ๒๔๘๖ มาตรา ๓๒

^{๕๘} กระทรวงมหาดไทย, ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยข้อบังคับการประชุมสภาเทศบาล พ.ศ. ๒๔๘๖ ข้อ ๑๐๐

^{๕๙} พระวรภักดิ์พิบูลย์, คำบรรยายกฎหมายการปกครองท้องถิ่น, คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๐๐ หน้า ๑๘๑

^{๖๐} เทศบาลนครธนบุรี, ประกาศสภาเทศบาลนครธนบุรี เรื่องแต่งตั้งคณะกรรมการสามัญประจำสภาเทศบาลนครธนบุรี ลงวันที่ ๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๐

เทศบาลเมือง และตำบลไม่เกิน ๓ นาย สำหรับสภาเทศบาลนครธนบุรีปี ๒๕๑๐ ได้ตั้ง
คณะกรรมการวิสามัญเพื่อพิจารณาร่างเทศบัญญัติเพิ่มเติมเพียงคณะเดียว

วิธีเลือกกรรมการสภาทั้ง ๒ ประเภท ให้เลือกโดยสมาชิกสภาเทศบาลเสนอ
ชื่อผู้ที่เป็นสมาชิกสภาเทศบาลหรือบุคคลภายนอก โดยมีสมาชิกอื่นรับรอง ๒ คน ชื่อที่เสนอนั้น
ไม่จำกัดจำนวน และให้เลือกจากชื่อที่ผู้เสนอเหล่านั้นโดยวิธีเขียนชื่อ เมื่อเลือกแล้วให้เลขา-
นาการสภาเทศบาลประกาศคะแนนต่อที่ประชุม ผู้ที่ได้คะแนนสูงกว่าผู้อื่นตามลำดับลงมาเป็นผู้
ได้รับเลือกจนครบจำนวนความต้องการ ๖๑

ตัวอย่างการตั้งคณะกรรมการสภาเทศบาลนครธนบุรี ในสมัยประชุมสามัญ
ประจำปี ๒๕๑๐ สภาเทศบาลนครธนบุรีได้แต่งตั้งกรรมการสามัญประจำสภาเทศบาลไว้
๒ คณะคือ ๖๒

๑. คณะกรรมการตรวจรายการในการประชุม มีกรรมการดังนี้.-

- ๑. คุณสุภัทรา สิงหลกะ
- ๒. นายบุญรอด อติกนิษฐ
- ๓. พ.ต.สงวน คงคาสวัสดิ์
- ๔. นายสมศักดิ์ ศิริชัยวัฒนา
- ๕. นายประจักษ์ อุทกภาชน

๒. คณะกรรมการตรวจพิจารณาร่างเทศบัญญัติ มีกรรมการดังนี้.-

- ๑. นายจิตร ทัตสมบูรณ์
- ๒. นายพัทธร หงษ์ทอง
- ๓. นายสันต์ ศรีอังกูร
- ๔. พล.ต.จรัส จรัสโรมรัน
- ๕. นายเพทาย โชตินุชิต

๖๑ ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยข้อบังคับการประชุมสภาเทศบาล
พ.ศ.๒๔๘๖ ข้อ ๑๐๒

๖๒ เทศบาลนครธนบุรี ประกาศสภาเทศบาลนครธนบุรี เรื่อง แต่งตั้ง
กรรมการสามัญประจำเทศบาลนครธนบุรี ลงวันที่ ๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๐

ส่วนคณะกรรมการวิสามัญประจำสภา ได้แต่งตั้งไว้เพียง ๑ ชุด คือ คณะกรรมการวิสามัญเพื่อพิจารณาร่างเทศบัญญัติของเทศบาลนครธนบุรี เรื่องงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม ฉบับที่ ๑ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๑๐ มีกรรมการดังนี้.- ๒๓

๑. นายปานจิตต์ อเนกวนิช
๒. นายเพทาย โชติบุษิต
๓. นายพัทธร หงษ์ทอง
๔. นายสันต์ ศรีอังกูร
๕. นายทองทศ ไวทยานนท์

๓. การประชุมสภาเทศบาล

ที่ไต่ถามมาแล้วทั้งหมดเกี่ยวกับสมาชิกสภาเทศบาล, ประธานและรองประธานสภาเทศบาล เลขานุการสภาเทศบาล และคณะกรรมการสภาเทศบาล นั้น เป็นการแสดงให้เห็นถึงองค์ประกอบของสภาเทศบาลว่ามีอย่างไร ซึ่งหากขาดไปเสียส่วนหนึ่งส่วนใดแล้ว สภาเทศบาลก็ไม่อาจจะปฏิบัติหน้าที่ต่อไปได้

ดังไต่ถามมาแล้วว่า สภาเทศบาลเป็นองค์การปรึกษาหารือเพื่อดำเนินการปกครองท้องถิ่น โดยมีคณะเทศมนตรีเป็นผู้ดำเนินการบริหาร ภายใต้การควบคุมของสภาเทศบาล ฉะนั้น การปฏิบัติหน้าที่ของสภาเทศบาลจึงกระทำในรูปของการประชุมสภาเทศบาล เพื่อออกเทศบัญญัติให้อำนาจคณะเทศมนตรีและควบคุมการบริหารงานของคณะเทศมนตรี ดังนั้น การประชุมสภาเทศบาลจึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่งที่จะให้ทราบถึงกิจการของเทศบาลได้อย่างหนึ่ง

สมัยประชุม

สมัยการประชุมสภาเทศบาลนั้น แบ่งออกเป็น ๒ อย่างคือ ๒๔

๑. สมัยประชุมสามัญ
๒. สมัยประชุมวิสามัญ

๒๓ เทศบาลนครธนบุรี ประกาศสภาเทศบาลนครธนบุรี เรื่อง แต่งตั้งกรรมการวิสามัญแห่งสภาเทศบาลนครธนบุรี ลงวันที่ ๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๐

๒๔ ขอบังคับการประชุมสภาเทศบาล พ.ศ. ๒๔๙๖ ข้อ ๑๓

สมัยประชุมสามัญ กฎหมายระบุให้ปีหนึ่งมีสมัยประชุมสามัญอย่างน้อยสองสมัย หรือหลายสมัยแล้วแต่สภาเทศบาลจะเป็นผู้กำหนด แต่ไม่เกินสี่สมัย ^{๖๕} การกำหนดสมัยประชุมสามัญประจำปีว่าจะให้มีการประชุมเมื่อใดนั้น ประธานสภาเทศบาลจะนำปรึกษาในที่ประชุมสามัญ สมัยแรกกว่าควรจะมีสองสมัยหรือหลายสมัย และควรจะเริ่มแต่เมื่อใด กับให้สภาเทศบาลกำหนดวันเริ่มประชุมสามัญสมัยแรกของปีต่อไปด้วย โดยปกติแล้วมักจะกำหนดให้สมัยการประชุมสามัญเริ่มในเดือนกุมภาพันธ์ สมัยหนึ่ง ในเดือนสิงหาคม ^{๖๖} สำหรับกำหนดสมัยประชุมสามัญประจำปีเพื่อพิจารณาร่างเทศบัญญัติงบประมาณนั้น ให้กำหนดในเดือนสิงหาคม และควรจะทำเนิการประชุมให้เสร็จสิ้นภายในระยะเวลา ๔๕ วัน ^{๖๗} ระยะเวลาในสมัยประชุมสามัญกฎหมายระบุให้สมัยหนึ่ง ๆ นั้น มีกำหนดไม่เกิน ๑๕ วัน แต่อาจจะขยายเวลาออกไปอีกจะต้องได้รับอนุญาตจากผูวราชการจังหวัด ^{๖๘}

สมัยประชุมวิสามัญ คือสมัยประชุมพิเศษนอกเหนือไปจากสมัยที่กำหนดไว้ให้ประชุมกันเป็นปกติประจำปี จัดให้มีขึ้นเมื่อเห็นว่าเป็นการจำเป็น เพื่อประโยชน์แห่งเทศบาล โดยประธานสภาเทศบาลก็ดี หรือนายกเทศมนตรีก็ดี หรือสมาชิกสภาเทศบาลมีจำนวนไม่ต่ำกว่ากึ่งของจำนวนสมาชิกที่อยู่ในตำแหน่ง ใดทำคำร้องยื่นต่อผูวราชการจังหวัดขอให้เปิดประชุมวิสามัญ หากผูวราชการจังหวัดพิจารณาเห็นสมควรก็ให้ผูวราชการจังหวัดเรียกประชุมสมัยวิสามัญได้ ^{๖๙} ฉะนั้น การประชุมสมัยวิสามัญจึงเป็นการประชุมที่นอกสมัยประชุมสามัญแล้ว จัดให้มีการประชุมขึ้นเพราะเป็นการจำเป็นเพื่อประโยชน์แห่งเทศบาล อันจะรอไว้จนถึงสมัยสามัญไม่ได้ เพราะอาจจะเกิดความเสียหายแก่เทศบาลได้

^{๖๕} พรบ.เทศบาล พ.ศ.๒๔๘๖ มาตรา ๒๔ วรรคแรก

^{๖๖} ระเบียบข้อบังคับการประชุมสภาเทศบาล (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๐๓ ข้อ ๑๔

^{๖๗} เรื่องเดียวกัน ข้อ ๑๕

^{๖๘} พรบ.เทศบาล พ.ศ.๒๔๘๖ มาตรา ๒๔ วรรค ๓

^{๖๙} เรื่องเดียวกัน มาตรา ๒๖

ที่กล่าวมาในบทนี้ เป็นเรื่องราวและความสำคัญของสภาเทศบาลนครธนบุรีว่า
มีส่วนประกอบและจัดองค์การกันอย่างไรในบทต่อไป จะเป็นการศึกษาถึงอำนาจและหน้าที่
ของสภาเทศบาลว่ามีอยู่อย่างไร และได้มีการปฏิบัติหน้าที่กันอย่างไร